

Niek Baar, viool

Dana Zemtsov, altviool

Ella van Poucke, cello

Ben Kim, piano

Gustav Mahler
1860-1911

Uit Pianokwartet in a:
- Nicht zu schnell

Florence Price
1887-1953

Clouds for Piano

Rebecca Clarke
1886-1979

Epilogue for cello and piano

Henri Vieuxtemps
1820-1881

Capriccio 'Hommage à Paganini' in c opus 55

Pablo de Sarasate
1844-1908

Romanza Andalusia voor viool en piano

Gabriel Faure
1845-1924

Pianokwartet nr. 1 in c opus 15
- Allegro molto moderato
- Scherzo: Allegro vivo
- Adagio
- Allegro molto

Tussen Europa en de VS

Kamermuziek uit het Europa van de negentiende eeuw, maar ook mooie onbekende bladzijden uit de VS van vrouwelijke toondichters Rebecca Clarke en Florence Price. De vier musici zijn verenigd in de twee omliggende vroege pianokwartetten van Gustav Mahler uit Wenen en Gabriel Fauré uit Parijs.

Een jeugdwerk van Mahler

Hij had nog niet van zich laten horen met machtige symfonieën van meer dan een uur. Nee, Gustav Mahler was nog maar zestien en bekwaamde zich binnen de muren van het Weense conservatorium in harmonieleer en contrapunt bij Robert Fuchs en droomde van een pianocarrière. Hij was in de ban van Schubert, Brahms en Bruckner en waagde zich aan een pianokwartet. Dat was in 1876. Slechts één deel voltooide hij, van de rest bleven alleen schetsen. Mahler zelf voerde het werk voor het eerst uit op 10 juli 1876 in het Weense conservatorium. Zelfs in deze kleine bezetting borrelt al duidelijk hoorbaar het grote gebaar, het theater en de zinderende expressie van zijn latere orkestrale romans.

Vergeten en opnieuw geëerd

Dan muziek van een in ons land zo goed als onbekende vrouwelijke componiste uit de VS, Florence Price, die zeventig jaar geleden overleed. Nota bene de eerste Afro-Amerikaanse vrouw van wie symfonieën op de lessenaars stonden van een professioneel Amerikaans orkest. En dat in een tijd dat racisme schering en inslag was in de Amerikaanse cultuur. Zo was de familie van Florence Smith (haar meisjesnaam) na een lynchpartij gedwongen te verhuizen van hun woonplaats Little Rock (Arkansas) naar Chicago. Florence studeerde er compositie, piano en orgel aan het New England Conservatorium. Een groot moment beleefde ze in 1933 toen haar Symfonie in e een eerste prijs kreeg bij een compositiewedstrijd en ten doop werd gehouden door het Chicago Symphony Orchestra. Typisch voor Florence Price is het gebruik van melodieën en ritmen ontleend aan de blues, jazz en negro-spirituals, maar vermengd met romantisch idioom dat aan Rachmaninov en Skrjabin doet denken en tevens aan Debussy en Ravel. Zo ook het korte pianowerk Clouds (wolken), waarin een zingbare melodie zonder woorden door een golvend en beweeglijk notenbeeld is geweven.

Verdwenen in de plooiën van de historie

Waarschijnlijk hebben ook maar weinig luisteraars muziek van de derde componist op het programma gehoord: Rebecca Clarke. Zij was de dochter van een Amerikaanse vader en een Duitse moeder. Ze groeide op in Engeland, studeerde eerst viool, en compositie (als eerste vrouw!) bij Charles Stanford aan het Royal College of Music. Als altvioliste speelde ze als enige vrouw in het Queen's Hall Orchestra onder dirigent Henry Wood. Ze voorzag in haar onderhoud door talrijke concertoptredens in Engeland en de VS, waar ze de laatste veertig jaar van haar leven doorbracht. Ze was bevriend met Ralph Vaughan Williams en Gustav Holst en trad op met Myra Hess, Pablo Casals, Arthur Rubinstein, Jacques Thibaud, Percy Grainger, Jascha Heifetz, Bronislaw Huberman, Arthur Schnabel, Joseph Szigeti en Jelly d'Áranyi. Al hangt er een duidelijk Engelse sfeer boven het stuk, met in de verte

echo's van Engels volksliedgoed, toch lijken eerder Claude Debussy en Maurice Ravel Clarkes voorbeelden geweest te zijn in de hier gespeelde Epilogue (1921). Net als bij Florence Price lijken ook hier woorden onder de muziek gedacht, vooral bij het recitatief-achtige begin.

Virtuoos eert virtuoos

Het volgende stuk is van de hand van de in Verviers (België) geboren violist en componist Henri Vieuxtemps. Hij studeerde in Wenen en Parijs, en maakte concertreizen door Europa, Rusland en de Verenigde Staten. Vanaf 1871 was hij een invloedrijke docent aan het conservatorium van Brussel, maar door een beroerte verlamd aan zijn rechter arm moest hij zich terugtrekken. Vieuxtemps genoot grote bewondering van tijdgenoten als Berlioz en Paganini. Robert Schumann hoorde hem in Leipzig in 1834, noemde het spel van de toen veertienjarige magisch en vergeleek hem met Paganini. Vieuxtemps speelde graag altviool, vooral in strijkkwartetten, en liet één werk voor altviool solo na, het Capriccio 'Hommage à Paganini' opus 55 (opus 9 postuum), een zangerig en melancholiek gestemd stuk dat onderweg halsbrekende dubbelgrepen en virtuoze lopen in petto heeft en afsluit met fluisterzacht getokkelde tonen.

Een Bask in Parijs

Vervolgens een spektakelstuk van Pablo De Sarasate, een van de grootste vioolvirtuozen van zijn tijd. Hij behoorde tot de vele Spaanse kunstenaars die zich in eigen land niet konden ontplooiën en die gastvrij ontvangen werden in Parijs. Hij was een Bask, en dus geen exponent van de 'typisch Spaanse' zigeunerromantiek waar buitenlanders zo verzot op waren. Het liefst schitterde Sarasate in virtuoos vertoon van zijn eigen hand, de meer dan vierenvijftig werken waarvan de serie Spaanse dansen voor viool en piano de bekendste zijn. Hier horen we zijn Romanza Andalusá voor viool en piano.

Melancholie met distantie

Ten slotte Gabriel Fauré, tegenwoordig vooral bekend als de minzame componist van het milde Requiem, zonder hel en verdoemenis, maar met hoopgevende vooruitzichten. Zo ook in zijn Pianokwartet opus 15 uit 1879. Drie strijkers en een piano torsen aanvankelijk hun donkere lasten. Maar nog voor de bodem van de put in zicht komt zetten de strijkers lijnen uit naar het licht. Daarbij houden de energiek draaiende radertjes in de pianopartij de gang in de verheffende krachten. Fauré was vierendertig toen hij met dit stuk een van zijn vroegste en beste kamermuziekwerken afleverde.

Clemens Romijn

Niek Baar

De Rotterdamse violist Niek Baar studeerde in 2016 met de hoogste cijfers af aan de Hochschule für Musik 'Hanns Eisler' in Berlijn bij Stephan Picard. Eerder studeerde hij bij Peter Brunt en Philippe Graffin aan het Haagse Conservatorium en bij Christoph Poppen in München. In 2018 won hij de eerste prijs bij het Oskar Back Concours. In 2015 ontving hij de Kersjesvioolbeurs in het Concertgebouw Amsterdam en in Duitsland de Grommekk Prijs. Zodoende speelde hij op het Rotterdamse Gergiev Festival, het Bach Festival Dordrecht, het Delft Chamber Music Festival, het Grachtenfestival, Storioni Festival, Peter de Grote Festival en het Kuhmo Festival in Finland. Niek Baar debuteerde op zijn zestiende als solist met het Rotterdams Philharmonisch Orkest. Hij speelde met orkesten in Nederland en Duitsland en met de dirigenten Markus Stenz, Antony Hermus, Per Otto Johansson, Arjan Tien, Phillip Pickett, Peter Biloen en Jac van Steen. Niek Baar bespeelt een viool van Carlo Bergonzi 'ex Vornbaum', Cremona 1729, ter beschikking gesteld door de Tjardus Greidanus Stichting.

Dana Zemtsov

Altvioliste Dana Zemtsov (dochter van altviolist Mikhail Zemtsov) is winnaar van wedstrijden in Luxemburg, Italië, Oostenrijk, Duitsland, Portugal en Nederland. In 2010 won ze de Nederlandse competitie 'Avond van de jonge muzikant', werd ze de 'Jonge muzikant van het jaar' en vertegenwoordigde ze Nederland op de 'Eurovisie Young Musicians Competition' in Wenen. Dana treedt regelmatig op op de belangrijkste internationale podia, speelde met Janine Jansen, Giovanni Sollima, Martin Frost, Ilya Gringolts en pianist Boris Berezovsky, en soleerde met het Oekraïens Nationaal Filharmonisch Orkest, Holland Symfonia en Sinfonia Rotterdam.

Ella van Poucke

De Nederlandse celliste Ella van Poucke studeerde aan de Kronberg Academy bij Frans Helmerson en in Brussel bij Gary Hoffman. Zij won onder meer de 1e prijs van het Prinses Christina Concours in 2012, de Premio Chigiana 2017, de Grachtenfestivalprijs, de eerste prijs van het Internationale Isang Yun celloconcours 2015, de Leopoldinum Award 2015, Prix Nicolas Firmenich 2013, Elisabeth Everts Award 2014, en ze was Nederlandse Musicus van het Jaar 2012. Ella van Poucke concerteert in Nederland, Europa en de VS en Azië en was in 2018 'Artist in Residence' van het Grachtenfestival en in 2022/23 van het Avrotros Vrijdagconcert. Ze geeft recitals met pianist Jean-Claude vanden Eynden en haar broer Nicolas van Poucke. Haar debuut-cd-album uit 2020 is gewijd aan Schumann en haar cd uit 2023 aan Rachmaninov.

Ben Kim

De Amerikaanse en in Berlijn gevestigde pianist Ben Kim ontving in 2017 de Lotto Career Development Prize van het Rheingau Musik Festival. Na het winnen van de eerste prijs op de ARD Internationale Muziekwedstrijd in München in 2006 was hij te horen in Carnegie Hall, het Kennedy Center, Suntory Hall en de Berlijnse Philharmonie. Verder trad hij op in festivals als Aspen, Ravinia, het Klavier-Festival Ruhr, en concerteerde hij met orkesten in Baltimore, Seoul, St. Petersburg, München, Leipzig en Berlijn. Hij toerde door Japan met het Filharmonisch Orkest van Brno. Ben Kim werd geboren en getogen in Portland, Oregon. Hij studeerde bij onder meer bij Leon Fleisher, Yong Hi Moon, Martha Argerich en William Grant Naboré.